

даних із нормативами без адаптації її до особливостей діяльності в торгівлі. Фінансові коефіцієнти мають статичний характер. Необхідний комплексний і всебічний розгляд та інтерпретація значень фінансових коефіцієнтів до конкретної ситуації. По-третє, оцінка короткотермінових зобов'язань підприємств має епізодичний характер, що призводить до виникнення кризових ситуацій. Необхідно регулярно і результативно здійснювати аналіз договірних умов підприємства, прогнозуючи розміри кредиторської і дебіторської заборгованості. Разом із тим, ефективність управлінських рішень знижується внаслідок відсутності індексації зобов'язань, особливо дебіторської і кредиторської заборгованості.

Висновки. Для забезпечення стабільного розвитку торговельного підприємства необхідні постійний моніторинг, сучасні методи оцінки, а також чітка організація управління його кредиторською заборгованістю. Побудова та вдосконалення системи управління кредиторською заборгованістю на підприємствах торгівлі пропонуємо здійснювати шляхом виділення основних понять і процедур системи управління кредиторською заборгованістю; виявлення існуючих проблем формування та контролю кредиторської заборгованості на підприємстві; формування моделі управління кредиторською заборгованістю з урахуванням особливостей галузі та підприємства; побудови інформаційної системи; адаптації документообігу до обраної інформаційної системи; розподілу відповідальності за формування кредиторської заборгованості та створення механізму мотивації і стимулювання її зниження.

Література

1. Князь С.В. Фінансовий менеджмент : навч. посібн. / С.В. Князь, Н.Г. Георгіаді, О.В. Князь. – Львів : Вид-во НУ "Львівська політехніка", 2006. – 183 с.
2. Колодяжна К.А. Управління оборотними коштами і їхня роль в діяльності торговельних підприємств / К.А. Колодяжна // Торговля і ринок України : зб. наук. праць. – Донецьк : Вид-во ДонНУЕТ. – 2009. – Вип. 28, т. 2. – С. 76-82.
3. Мазаракі А.А. Економіка торговельного підприємства : підручник [для студ. ВНЗ] / А.А. Мазаракі, Н.М. Ушакова, Л.О. Лігоненко / за ред. проф. Н.М. Ушакової. – К. : Вид-во "Хрещатик", 1999. – 800 с.

Мищенко Н.Г., Мищук А.И. Кредиторская задолженность торгового предприятия: проблемы оценки и управления

Отражены тенденции и проблемы формирования кредиторской задолженности торговых предприятий как важного фактора повышения эффективности их функционирования. Предложена методика оценки кредиторской задолженности и создание системы управления ею в предприятиях торговли.

Ключевые слова: обязательства, оборотный капитал, кредиторская задолженность торгового предприятия, оценка кредиторской задолженности, управление задолженностью.

Mitsenko N.G., Mishchuk A.I. Creditor arrears of trade enterprise: problems of management and valuating

Tendencies and problems of trade enterprises creditor arrears forming are reflected as an important factor of their functioning efficiency increase. Methodical of creditor arrears estimation and its management system creation in trade enterprises are offered.

Keywords: obligation, floating capital, trade enterprise creditor arrears, estimation of creditor arrears, creditor arrears management.

УДК 658.784.061.5:005.93

Доц. І.П. Міщук, канд. екон. наук;
магістрант О.В. Рижкова – Львівська КА

ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ПОЛІТИКИ УПРАВЛІННЯ ТОВАРНИМИ ЗАПАСАМИ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Висвітлено проблеми формування ефективної політики управління товарними запасами торговельних підприємств в умовах нестабільності зовнішнього середовища їх функціонування. Визначено внутрішні та зовнішні чинники впливу на товарні запаси. Обґрунтовано використання методу швидкого реагування для поповнення товарних запасів.

Ключові слова: товарні запаси, функції товарних запасів торговельного підприємства, чинники впливу на запаси, управління товарними запасами, метод швидкого реагування.

Вступ. Нові умови господарювання, розвиток і поглиблення товарно-грошових відносин, повного госпрозрахунку та самофінансування сприяли появі в Україні нового типу організації економічних відносин між продавцями і споживачами товарів, відкрили широкий простір комерційній ініціативі, самостійності та підприємливості торговельних працівників. При цьому одним з основних чинників забезпечення успіху торговельного підприємства та ефективності його діяльності виступає успішна робота з управління товарними запасами. Наявність останніх є необхідною умовою для здійснення процесів продажу товарів, але їх існування веде до виникнення у торговельного підприємства витрат, зумовлених самим фактом створення та існування запасів, а також – діями з їх підтримання, витрачання, оновлення. В умовах світової фінансової кризи проблема формування та використання товарних запасів як одного з основних чинників виникнення витрат торговельного підприємства та одночасно – ресурсу забезпечення його доходів є актуальною.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження товарних запасів та визначення їх економічної сутності як одного з елементів управління розглянуто у працях таких вітчизняних і зарубіжних науковців та практиків, як І. Бланк, Дж. Букан, Ф. Бутинець, М. Дарбінян, Л. Дашков, С. Еммет, П. Зерматі, Е. Кенігсберг, Л. Лігоненко, В. Лотоцький, В. Лукинський, А. Мазаракі, А. Мендель, П. Мілгром, Н. Міщенко, Л. Наговіцина, А. Радіонов, Дж. Робертс, Р. Уілсон, Н. Ушакова, Л. Фролова Ф. Харріс, Дж. Шрайбфедер та ін. Однак залишаються недостатньо відображеними питання формування системи управління товарними запасами в умовах нестабільного середовища функціонування торговельних підприємств, поглиблення фінансової кризи.

Постановка завдання. Виходячи з особливої ролі товарних запасів у функціонуванні торговельного підприємства (забезпечення обсягу товарообороту, задоволення попиту споживачів, формування конкурентоспроможності підприємства торгівлі та його асортиментної політики тощо), виявити нагальні проблеми в управлінні ними та запропонувати сучасні методи формування товарних запасів в умовах прояву кризових явищ в економіці країни.

Виклад основного матеріалу. Формування стійкого зростання торговельної діяльності та безперерійний процес реалізації неможливі без управління його ресурсами, зокрема – товарними запасами [1, с. 95]. При цьому визначення сутності товарних запасів різними авторами наведено у табл.

Очевидно, що товарні запаси є невід’ємним елементом функціонування будь-якого торговельного підприємства, виконуючи при цьому амортизуючу функцію (служать буфером проти зміни попиту, пом’якшують розриви між прогнозами попиту і його фактичними параметрами та структурою, згладжують нерегулярність або зупинки виробництва тощо); економічну функцію (забезпечують певний рівень незалежності та самостійності окремих ланок і підрозділів системи); функцію регулювання виробництва товарів та ін.

Табл. Тракткування сутності товарних запасів у науковій літературі

Автор	Визначення економічної сутності товарних запасів
Продукт праці	
К. Маркс [10]	Товарні запаси – матеріальні цінності, які знаходяться на складах постачальників у вигляді готової продукції, на проміжних складах та складах споживачів
Товарна маса сфери обігу	
А. Мазаракі [9]	Товарний запас – маса товарів, призначена для продажу, що знаходиться у сфері обігу в процесі переміщення від виробництва до споживача
Економічна енциклопедія [5]	Товарні запаси – частина сукупних запасів, що перебуває в підприємств у вигляді готової продукції й у каналах сфери обігу (запаси у дорозі та запаси на підприємствах торгівлі)
Р. Валевиц [2]	Товарні запаси – товари, які протягом більшого чи меншого часу утворюють запас, до тих пір, поки їх не змінять нові екземпляри того ж роду. Лише завдяки виникненню ... запасу забезпечується постійність і безперервність процесу обігу ...
Довідник фінансиста [13]	Товарні запаси – продукція, що знаходиться у стані обороту (на складах виробничих підприємств, торговельних організацій, в роздрібній торговельній мережі та в дорозі), призначена для реалізації
С. Свідерський [12]	Товарні запаси – це складова товарообігу, що становлять рух сукупного суспільного продукту в товарній формі від виробників до споживача
Товарний запас, що не потребує подальшої переробки	
А. Глен, А. Велш та ін. [3]	Товарні запаси – товари, що за звичайних обставин призначені для продажу. Ці товари ... закупаються у готовому вигляді та продаються без додаткової обробки та переробки
І. Демиденко, С. Терещенко [4]	Товарні запаси – одна із складових запасів, що є оборотними активами підприємства, у вигляді товарів, що придбані або отримані від інших юридичних і фізичних осіб і призначені для продажу (перепродажу) без додаткової обробки
Мета використання – подальший продаж	
В. Лень [7]	Товарні запаси – товарно-матеріальні цінності, що надійшли на підприємство з метою продажу
М. Лучко [8]	Товарні запаси – запаси, призначені для реалізації в умовах звичайної господарської діяльності – готова продукція, придбані підприємством товари, призначені для подальшого перепродажу

Погоджуючись з позицією Л. Фролової та О. Воскобоевої, що "...основне призначення товарних запасів – забезпечувати стійку пропозицію товарів з урахуванням купівельного попиту (причому пропозиція товарів повинна бути виражена у вигляді сформованого асортименту для певного типу торговельного підприємства)" [14, с. 227], звернемо увагу на те, що в сучасній економіці торговельного підприємства запаси розглядають і в негативному плані – як вади в прогнозуванні попиту співвідносно з обсягами виробництва, як "мертвий" капітал, який доцільніше було б використати на інвестування тощо. Це пояснюють тим, що існування товарних запасів веде до виникнення значних витрат, пов'язаних з існуванням запасів як таких (на це потрібен пев-

ний капітал, що вкладається у закупівлі, обслуговування і амортизацію обладнання, будівель, споруд тощо), фізичним зберіганням та обслуговуванням запасів, страховими та адміністративними витратами, а також витратами з організації закупівель (подання замовлень, товаропостачання, приймання).

Політика формування товарних запасів має значний вплив на формування обсягів товарообороту торговельного підприємства. Скільки замовити, коли і скільки часу зберігати – це ключові питання, предмет постійного контролю, що потребує зосередження уваги на аспектах якості та задоволення запитів споживача, посередника-підприємства торгівлі, виробника. Управління запасами ускладнюється швидкою зміною середовища функціонування торговельних підприємств, в яких здійснюється планування продажу та створення запасів. Внаслідок зміни економічних умов товарні запаси можуть виявитися або заниженими, або завищеними. Обидва варіанти є економічно не вигідними, тому питання управління товарними запасами є надзвичайно важливі. Процес управління запасами в торговельних підприємствах потребує глибокого розуміння впливу різноманітних чинників на їх формування (рис.).

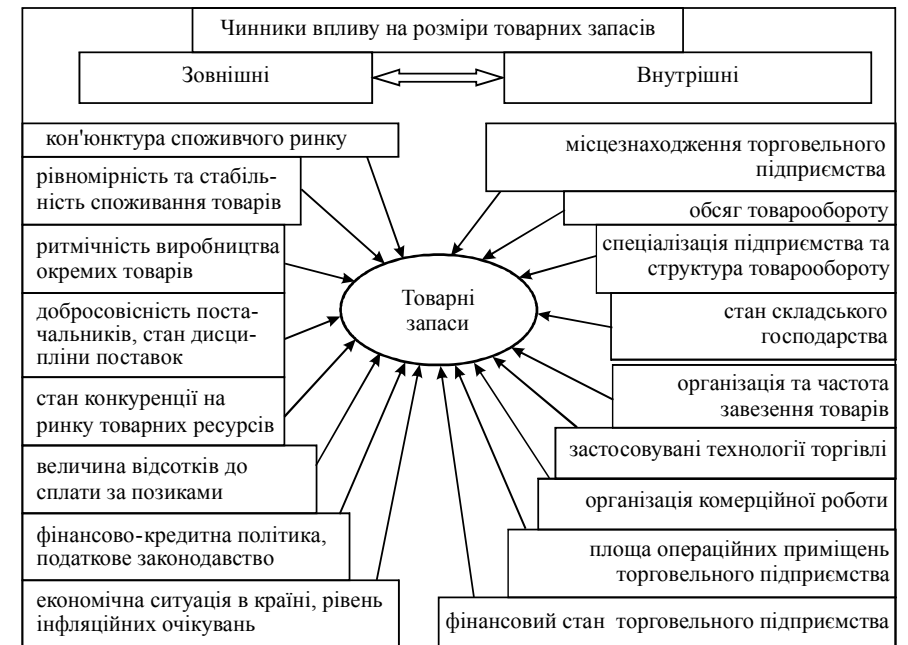


Рис. Основні чинники, що впливають на формування товарних запасів торговельного підприємства

Стратегія реформування системи товаропостачання торговельної мережі в сучасних умовах повинна передбачати включення торговельної системи у національно-економічну систему регіону й орієнтуватись на створення інтегрованої системи регулювання та контролю матеріальних, інформаційних та фінансових потоків, що забезпечує доставку товарів належної якості у необхідних кількості й асортименті у визначене місце до моменту пред'явлення

попиту з оптимальним рівнем витрат. Можливості підприємства у забезпеченні стійкості асортименту товарів, підвищенні рівня задоволення попиту споживачів, організації неперервності процесу реалізації, запровадженні визначеної цінової політики, визначенні окремих питань фінансової діяльності залежать від політики формування товарних запасів, їх розміру і структури [6, с. 42]. Основними напрямками при цьому повинні стати: стратегічне планування розвитку і реформування системи товаропостачання; оптимізація вибору постачальників і видів систем розподілу товарів; удосконалення технологій процесу товаропросування і вибір технічних засобів для їх забезпечення; створення гнучкої системи управління запасами і передачі замовлень на завершення товарів.

Оптимізація управління товарними запасами є одним із найважливіших аспектів управління товаропостачанням. В сучасній теорії торгівлі оптимальними визнають такі системи управління товарними запасами, при яких рівень останніх зводиться до мінімального, а товаропросування здійснюється за принципом "Just-In-Time" ("точно в строк"). Згідно з ним побудова логістичних систем у виробництві, постачанні та дистрибуції базується на "...синхронізації процесів доставки матеріальних ресурсів, незавершеної продукції, готової продукції (зокрема товарів) у необхідних кількостях до того часу, коли ланки логістичної системи їх потребують, з метою мінімізації витрат, пов'язаних із запасами" [6, с. 129]. Логістичну концепцію "JIT" було прийнято ще з кінця 50-х років, коли японська компанія "Тойота Моторз", а за нею й інші японські автомобілебудівні фірми, почали запровадження знаменитої системи KANBAN. Разом із тим, деякі автори стверджують, що ідея системи "JIT" виникла і вперше була реалізована під час організації товаропостачання американських супермаркетів ще до Другої світової війни. Не підлягає сумніву, що сферою виникнення концепції "JIT" була сфера споживання готової продукції і товарів і це визначає вирішальну роль торгівлі як завершальної, найбільш наближеної до кінцевого споживача, ланки логістичних систем у визначенні конкретних параметрів матеріальних (товарних) потоків. Завдяки цьому забезпечується можливість застосування так званого "методу швидкого реагування" – методу планування і регулювання поставок у підприємства роздрібною торгівлі, який передбачає тісну взаємодію між торговельним підприємством і його постачальниками, оптимізацію товарних запасів магазину і їх зменшення (але не нижче від рівня, який забезпечував би негайне задоволення більшості заявок покупців). Під час використання цього методу торговельні підприємства отримують можливість приймати рішення про закупівлю чергової партії товарів від постачальника якомога ближче до того моменту, коли очікується фактичне придбання товару покупцем. Застосування методу швидкого реагування дає змогу значно підвищити частоту поставок товарів за одночасного зменшення середнього розміру партії товарів у розрізі окремих найменувань, внаслідок чого знижуються обсяги загальних товарних запасів у магазині, у роздрібній торговельній мережі та в логістичній системі загалом. Критерієм ефективності управління товарними запасами є організація безперебійної торгівлі всіма різновидами товарів за мінімальних витрат на їх зберігання, транспортування та продаж завдяки високому рівню культури обслуговування [11, с. 315].

Основною умовою застосування методу швидкого реагування є точний та оперативний облік реалізації товарів у кількісному виразі, організація АСУ товаропостачанням роздрібною торгівлі на основі підсистеми "Вивчення і прогнозування реалізації товарів" та здійснення організаційно-технічних заходів із метою забезпечення спроможності постачальника у максимально короткі терміни переналагоджувати виробництво на випуск замовлених товарів. Водночас, передумовами для реалізації цього комплексу робіт є впровадження і широке використання у кінцевій ланці системи товаропросування – роздрібній торговельній мережі – сучасних багатофункціональних видів електронно-обчислювальної техніки, передусім – касових терміналів та електронних контрольно-касових апаратів для реєстрації розрахунків за товари.

Висновки. Таким чином, для вирішення проблеми управління запасами торговельного підприємства необхідно розв'язувати такі завдання, як: оптимізація рівня запасів у кожному конкретному підприємстві; визначення раціонального співвідношення розмірів запасів у підприємствах роздрібною і оптовою торгівлі; оцінка місця дислокації складів для зберігання запасів товарів; вибір методів поповнення та підтримання рівня запасів; знаходження компромісу між рівнем обслуговування споживачів у підприємстві торгівлі та рівнем запасів у цій системі, між способами транспортування і розмірами запасів та ін., які доцільно вирішувати із застосуванням економетричних методів.

Література

1. Бровко О.Т. Економічна сутність товарних запасів та їх місце в системі управління товарними потоками підприємств торгівлі / О.Т. Бровко // Економіка підприємства : зб. наук. праць ЧТЕІ КНТЕУ. – 2009. – № 2. – Чернівці : Вид-во ЧТЕІ, 2009. – С. 95-104.
2. Валевиц Р.П. Економіка торгового підприємства : учебн. посіб. / Р.П. Валевиц, Г.А. Давыдова. – Мн. : Изд-во "Высш. шк.", 1996. – 366 с.
3. Глен А. Основи фінансового обліку / А. Глен, А. Велш, Д.Г. Шорт. – К. : Вид-во "Основи", 1997. – 943 с.
4. Демиденко І.В. Бухгалтерский и финансовый учет / И.В. Демиденко, С.А. Терещенко. – Донецк : Изд-во "Юго-Восток", 2002. – 268 с.
5. Економічна енциклопедія. – У 3-ох т. / Редкол. С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К. : Вид. центр "Академія", 2000. – Т. 1. – 863 с.
6. Круглова О.А. Оцінка ефективності управління товарними запасами на підприємствах роздрібною торгівлі / О.А. Круглова // Торговля, комерція, підприємництво : зб. наук. праць ЛКА. – Львів : Вид-во ЛКА. – 2002. – Вип. 5. – С. 42-47.
7. Лень В.С. Бухгалтерський облік в Україні: основи та практика : навч. посібн. / В.С. Лень, В.В. Гливенко. – К. : Центр навч. літ-ри., 2004. – 576 с.
8. Лучко М.Р. Облік комерційної діяльності : підручник / М.Р. Лучко, О.В. Адамик. – Тернопіль : Вид-во "Карт-бланш", 2005. – 441 с.
9. Мазаракі А.А. Економіка торговельного підприємства : підручник [для студ. ВНЗ] / А.А. Мазаракі, Н.М. Ушакова, Л.О. Лігоненко / за ред. проф. Н.М. Ушакової. – К. : Вид-во "Хрещатик", 1999. – 800 с.
10. Маркс К. Сочинения / К. Маркс, Ф. Энгельс. – Изд. 2-ое, [перераб. и доп.]. – Т. 24. – XIV-690 с.
11. Міценко Н.Г. Проблеми управління товарними запасами торговельних підприємств / Н.Г. Міценко, Н.Б. Миколів // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.3. – С. 313-317.
12. Свідерський Є.І. Бухгалтерський облік у галузях економіки : навч. посібн. / Є.І. Свідерський. – К. : Вид-во КНЕУ, 2005. – 233 с.
13. Справочник финансиста. – М. : Изд-во РУСАУДИТ, 2001. – 658 с.
14. Фролова Л.В. Проблеми формування товарних запасів на торговельному підприємстві в умовах нестабільності / Л.В. Фролова, О.С. Воскобоева // Торговля і ринок України : зб. наук. праць. – Донецьк : Вид-во ДонНУЕТ. – 2009. – Вип. 27. – С. 226-230.

Мищук И.Ф., Рыжкова Е.В. Формирование эффективной политики управления товарными запасами торгового предприятия

Отражены проблемы формирования эффективной политики управления товарными запасами торговых предприятий в условиях нестабильности внешней среды их функционирования. Определены внутренние и внешние факторы, влияющие на товарные запасы. Обосновано использование метода быстрого реагирования для пополнения товарных запасов.

Ключевые слова: товарные запасы, функции товарных запасов торгового предприятия, факторы, влияющие на запасы, управление товарными запасами, метод быстрого реагирования.

Mishchuk I.P., Ruzkova O.V. Trade enterprise product supplies management effective policy forming

Problems of trade enterprises product supplies management effective policy forming in the conditions of external environment instability are lightened up. The internal and external factors of product supplies influence are determined. The use of the rapid reacting method for replenishment of the commodity supplies in trade enterprises is grounded.

Keywords: product supplies, trade enterprise product supplies functions, supplies factors of influence, product supplies management, method of the rapid reacting.

УДК 658/14.17 (477)

Доц. І.А. Маринич, канд. екон. наук;
магістрант Я.Т. Пахольчак – Львівська КА

ДЕЯКІ ПІДХОДИ ДО ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Досліджено поняття сутності фінансового стану підприємства та актуальність проведення фінансової діагностики. Вивчено показники, які використовуються для визначення кінцевих результатів діяльності підприємства. Визначено несприятливі критерії і показники, що можуть спричиняти фінансові труднощі, та запропоновано шляхи врегулювання негативних факторів.

За умов переходу економіки України до ринкових відносин, істотного розширення прав підприємств у галузі фінансово-економічної діяльності значно зростає роль своєчасного та якісного аналізу фінансового стану підприємств, оцінення їхньої ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості, пошуку шляхів підвищення і зміцнення фінансової стабільності.

Особливого значення набуває своєчасна та об'єктивна оцінка фінансового стану підприємств за умови виникнення різноманітних форм власності, оскільки жодний власник не повинен нехтувати потенційними можливостями збільшення прибутку (доходу) фірми, які можна виявити тільки на підставі своєчасного й об'єктивного аналізу фінансового стану підприємства.

Проблематикою дослідження діагностики фінансового стану займаються вітчизняні та зарубіжні науковці. Значний внесок у дослідження зробили А.М. Поддєрьогін, В.М. Опарін, О.М. Бандурка, О.В. Кондратьєв, С.Ф. Покропивний, М.Я. Коробов, О.Л. Дробозіна, С.Я. Огородник, В.М. Федосова, І.О. Бланк, С.В. Львовчкін та ін. Проте в сучасних умовах проблеми діагностики фінансового стану підприємств ще залишаються актуальними і саме тому потребують наукового та систематизованого підходу до їх вивчення. Особливо актуальні питання, що стосуються переліку критичних показників для оцінювання фінансового стану. Саме цим і пояснюють важливість дослідження обраної теми.

Метою роботи є узагальнення сутності діагностики фінансового стану підприємств, виявлення основних критичних показників та окремих типів фінансової стійкості, що є не досить обґрунтованим серед науковців і надзвичайно актуальним для підприємств України на сучасному етапі розвитку.

Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів, і залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності, тому на нього впливають усі ці види діяльності.

Прибуток і рентабельність як основні показники фінансових результатів не можуть повною мірою охарактеризувати фінансовий стан підприємства, тенденції його динаміки. Для цього потрібні також й інші показники. З цією метою в країнах із розвинутою ринковою економікою розроблені показники, які слугують орієнтиром для діагностики фінансового стану підприємства загалом. До них належать:

- коефіцієнт власності (незалежності) – не нижчий 0,7;
- коефіцієнт позичкових коштів – не нижчий 0,3;
- співвідношення позичкових і власних коштів – не вище 1,0;
- коефіцієнт абсолютної ліквідності – не нижчий 0,2-0,25;
- проміжний коефіцієнт покриття – не нижчий 0,7-0,8;
- загальний коефіцієнт покриття – не нижчий 1,0.

Значний практичний досвід оцінки фінансового стану підприємства і складання на його основі прогнозу щодо перспектив його змін набутий у розвинених країнах. Зокрема, у Великобританії Комітетом з узагальнення практики аудиту розроблено посібники, які містять перелік критичних показників для оцінювання можливого банкрутства підприємства. Ці показники виділено у дві групи.

До першої групи належать такі несприятливі критерії й показники, внаслідок яких виникає загроза появи у недалекому майбутньому значних фінансових труднощів. Серед них:

- неправильна реінвестиційна політика;
- несприятливі зміни у портфелі замовлень, потенційні витрати довготермінових контрактів;
- низькі значення коефіцієнтів ліквідності;
- наявність наднормативних виробничих запасів і залежалих товарів.

До другої групи належать такі несприятливі критерії й показники, на підставі яких поточний фінансовий стан розглядають як критичний. До них належать:

- звільнення ключових співробітників апарату управління;
- надмірна залежність підприємства від будь-якого одного конкретного проекту;
- неефективні довготермінові угоди;
- політичний ризик;
- втрата ключових контрагентів.

Метою діагностики фінансового стану підприємства є пошук резервів підвищення рентабельності виробництва і зміцнення комерційного розрахунку як основи стабільної роботи підприємства і виконання ним зобов'язань перед бюджетом, банком та іншими установами.